

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ Α ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΜΕΤΩΠΟ

Οδός Αριστοτέλους, αρ. 21, Θεσσαλονίκη.

Charlotte Square, Εδιμβούργο.

Bromley-upon-Bow, Λονδίνο. Όψη από το δρόμο.

George Street, Εδιμβούργο.

Η προστασία και ανάδειξη ιστορικών συνόλων αποτελεί μια σχετικά πρόσφατη επέκταση στο πεδίο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Σε αντίθεση με τις μεμονωμένες κατασκευές, που αναδείχθηκαν σε αντικείμενο διατήρησης αρχής γενομένης από τα τέλη του 18ου αιώνα, τα σύνολα αναγνωρίστηκαν ως άξια προστασίας από το Χάρτη της Βενετίας το 1964, και ακολούθως, ως αυτόνομη ενότητα, από τη Διακήρυξη του Άμστερνταμ το 1975 και τη Σύμβαση της Γρανάδας το 1985. Κοινό τόπο στις παραπάνω συμβάσεις αποτελεί η αντιμετώπιση των συνόλων ως ζωντανών, εξελισσόμενων, και όχι παγιοποιημένων τμημάτων του ιστορικού περιβάλλοντος. Με αυτό το δεδομένο, η ανανέωση του οικοδομικού αποθέματος σε περιπτώσεις συμπλήρωσης κενών που προκάλεσαν σε συνεχείς κτιριακές ενότητες οι φυσικές καταστροφές, η μακροχρόνια εγκατάλειψη ή οι ανθρώπινες επεμβάσεις, αποκτά ξεχωριστό ενδιαφέρον. Όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα του Συμποσίου της Βουδαπέστης (σχετικά με την εισαγωγή νέων κατασκευών σε ιστορικά σύνολα, 1972), η προσθήκη σε ένα μεστό σε αισθητικές αξίες μέτωπο προϋποθέτει αποφυγή, αφενός υποβάθμισης των αξιών αυτών, και αφετέρου, αποσιώπησης του σύγχρονου χαρακτήρα της αρχιτεκτονικής πράξης. Μέσω του σχολιασμού κατάλληλα επιλεγμένων συμπληρώσεων στην Ελλάδα και τη Μεγάλη Βρετανία, θα ανιχνεύσουμε παρακάτω το εύρος των τρεχουσών πρακτικών συσχετισμού ιστορικής μαρτυρίας και σύγχρονης αρχιτεκτονικής, αλλά και τις προϋποθέσεις ενός δόκιμου συγκερασμού. Ξεκινώντας από το μνημειακό άξονα της Θεσσαλονίκης, την οδό Αριστοτέλους, εστιάζουμε στην πρόσφατη συμπλήρωση του τελευταίου κενού στο τμήμα του νότια της οδού Εγνατία (Εικ.1). Η νέα μονάδα προσαρμόζεται απόλυτα στα ογκομετρικά και μορφολογικά δεδομένα των προϋπαρχόντων κτηρίων, με μικρές αποκλίσεις στη σύνθεση επιμέρους στοιχείων της πρόσοψης. Αν και με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μάλλον διακριτική επισήμανση του σύγχρονου χαρακτήρα της προσθήκης, τα δεδομένα συνηγορούν σε θετική αξιολόγηση. ο κτιριακός όγκος εντάσσεται σε ένα συνεκτικό δείγμα προγραμματισμένης αρχιτεκτονικής, η αυθεντικότητα του οποίου είναι άμεσα συνυφασμένη με την αυξημένη μορφολογική ομοιογένεια των μερών του. Κατά συνέπεια, ισχυρότερες διαφοροποιήσεις, ενδεχόμενα περισσότερο υποστηρικτικές της σύγχρονης αρχιτεκτο-

νικής έκφρασης, αλλά και της ασύμβατης αυτοδύναμης προβολής της συμπλήρωσης, δεν θα επιδοκιμάζονταν. Ισχυρή μορφολογική ομοιογένεια απαιτείται και πέρα από την προγραμματισμένη αρχιτεκτονική. Στη Charlotte Square, στο Εδιμβούργο, η διάσωση ενός συνεκτικού μετώπου κατοικιών, τυπικών της γεωργιανής περιόδου, οδηγεί σε συμπλήρωση που αφομοιώνει με υπερεπαρκή πιστότητα τα ογκομετρικά χαρακτηριστικά, καθώς και την άρθρωση και το συντακτικό των όψεων των γειτονικών κτηρίων (Εικ.2). Μοναδικός δείκτης του χρόνου παρέμβασης αφήνεται η απλούστευση σε επίπεδο επιμέρους μορφολογικών στοιχείων και ανυπαρξίας αυλακώσεων στο επίκρισμα. Έτσι, όμως, η προσθήκη περιορίζεται σε μια σκηνογραφική ανασύνταξη αρχιτεκτονικών προτύπων του παρελθόντος, αγνοώντας τα περιθώρια για πιο κριτική, και κατ'επέκταση διαβαθμισμένη αφομοίωση, των συντακτικών αρχών του ιστορικού μετώπου. Ενδιαφέρουσα παραλλαγή αυτής της σκηνογραφικής προσέγγισης καταγράφεται στην περιοχή Bromley-upon-Bow του Λονδίνου και ειδικότερα σε κατασκευή νέου κτιριακού όγκου στη θέση κατεστραμμένου από πυρκαγιά (Εικ.3). Από την πλευρά του δρόμου, η τοποθέτηση της νέας μονάδας στο κέντρο του χρονολογούμενου από το 18ο αιώνα μετώπου εμφανών πλινθοδομών οδηγεί σε ανακατασκευή της αρχικής όψης, ακόμα και με χρήση αρχικού υλικού. Αντίθετα, στην πίσω πλευρά, η χαλάρωση της αισθητικής ομοιογένειας δίνει την ευκαιρία για μια καταφανώς σύγχρονη προσθήκη, μέσα στο περίγραμμα του αρχικού όγκου, στη βάση ευδιάκριτα σημερινών κατασκευαστικών και μορφολογικών επιλογών (Εικ.4). Καταλήγουμε, λοιπόν, και πάλι σε σκηνογραφική συμπλήρωση, με την ανακατασκευασμένη όψη να αναδεικνύεται λανθασμένα σε αρχικό στοιχείο. Αντίθετα, κατά μήκος της George Street στο Εδιμβούργο (Εικ.5), όπου η μορφολογική συνεκτικότητα προβάλλει εκ νέου ισχυρή, η αισθητική αφομοίωση επιτυγχάνεται με λιγότερο άμεσους συσχετισμούς. Η νέα κτιριακή μονάδα αφομοιώνει τα ογκομετρικά μεγέθη, την τριμερή άρθρωση, καθώς και τη συμμετρία και την κανονικότητα στη διάταξη των εξωτερικών ανοιγμάτων των γειτονικών κτηρίων. Ταυτόχρονα, όμως, διαφοροποιείται σε επίπεδο εμφανών υλικών και μορφολογίας κουφωμάτων, ενώ αντιστρέφει την αναλογία κενών - πλήρων στην ανώτερη και κατώτερη ζώνη της. Έτσι, αποκαθίσταται μια δυναμική ισορροπία που